

ÅLANDS FÖRFATTNINGSSAMLING

1958

N:o 23—24.

Innehåll: N:o 23. Landskapslag om folkskolväsendet i landskapet Åland.

N:o 24. Landskapslag om avlöning och pension för tjänsteinnehavarna inom folkskolväsendet i landskapet Åland.

N:o 23

Landskapslag

om folkskolväsendet i landskapet Åland

Föredragen för Republikens President den 10 oktober 1958.

Utfärdad i Mariehamn den 16 oktober 1958

I enlighet med Ålands landstings beslut stadgas:

1 kap.

Om folkskolans uppgift och organisation

1 §.

I folkskolan meddelas den för medborgaren behövliga grundläggande utbildningen. Folkskolan bör fostra sina elever till goda seder samt meddela dem för livet erforderliga kunskaper och färdigheter.

Folkskolan bör stödja och bistå de ungdomar, som avslutat sin skolgång, i deras studier och kulturella strävanden.

Vid fullgörandet av sin uppgift bör folkskolan sträva till nära samförstånd och samverkan med hemmet.

2 §.

Folkskolan består av den egentliga folkskolan och medborgarskolan.

Den egentliga folkskolan är sexårig och medborgarskolan tvåårig.

Medborgarskolan må dock, där förhållandena det påkalla, vara ettårig, varvid den egentliga folkskolan är sjuårig.

Till folkskola må såsom en del av densamma höra en mellanskola, som beträffande lärokursen bör motsvara landskapets mellanskola. Angående villkoren för

grundande av sådan skola stadgas genom landskapsförordning.

Till folkskola må även höra hjälpskola, klasser för barn med långsam utvecklingsrytm och andra skolor för barn i läropliktsåldern.

3 §.

Folkskolans läsår börjar den 1 augusti och slutar den 31 juli. Årsskiftet delar läsåret i en hösttermin och en vårtermin.

4 §.

Folkskolans läsår omfattar minst tvåhundra arbetsdagar. Skolarbetet begynner den första vardagen i september och avslutas den sista vardagen i maj.

Finns i egentlig folkskola med en lärare så många elever och äro dessa så fördelade på de olika klasserna, att det icke är ändamålsenligt att undervisa dem alla tillsammans, omfattar skolans arbetstid likväl tvåhundraotjugufem arbetsdagar, av vilka sjuttio användas till undervisning i de två lägsta klasserna och ett-hundrafemtiofem till undervisning i de övriga klasserna. Skolarbetet begynner härvid i augusti och avslutas i juni, i enlighet med vad därom i landskapsförordning stadgas.

På särskilda skäl må avvikelser ske från stadgandena ovan i denna paragraf, i en-

lighet med vad därom i landskapsförordning stadgas.

Under sommaren må för eleverna anordnas praktik och undervisning i lant-hushållning och trädgårdsskötsel jämte därtill hörande uppgifter, så ock sommar-kolonier, simundervisning och annan re-creation.

5 §.

I den egentliga folkskolan meddelas undervisning i religion, modersmålet, mate-matik, historia, geografi och hembygds-kunskap, naturkunskap med hälsolära, nykterhetslära och lant-hushållning, hem-kunskap och hushållsgöromål, teckning, välskrivning, slöjd, gymnastik och idrott samt sång och musik. Därutöver må un-dervisning meddelas i två extra eller fri-villiga ämnen under högst fyra timmar i veckan.

6 §.

Medborgarskolans undervisningsplan skall omfatta ett slutförande av folksko-lans lärokurser i historia, geografi och naturkunskap samt en mångsidigt lagd slöjdundervisning ävensom till näringsli-vet anslutna läroämnen jämte praktiska övningar. I övrigt skall undervisning med-delas i religion och religionshistoria, mo-dersmål och litteratur, samhällskunskap, hemkunskap och hushållsgöromål, barna-vård samt gymnastik och idrott. Härut-över må undervisas i några andra läro-ämnen med mindre timantal.

Den i medborgarskolan meddelade un-dervisningen skall vara mångsidig och bör förbereda elevernas yrkesval.

Landskapsstyrelsen äger rätt att vid be-hov bevilja tillstånd till avvikelser från stadgandena i 1 mom.

7 §.

I folkskolan meddelas religionsunder-visning enligt det trossamfunds bekän-nelse, till vilket flertalet elever hör.

Äro minst åtta till samma trosbekän-nelse hörande elever jämlikt religionsfri-hetslagen befriade från den allmänna re-ligionsundervisningen i folkskola och på-yrka deras målsmän undervisning för dem enligt denna troslära, bör sådan medde-las dem i skolan.

Äro fem eller flere elever befriade från all religionsundervisning i skolan och kun-

na de icke visa, att de erhålla undervis-ning av motsvarande slag utom skolan, böra de i stället för religionsundervisning erhålla undervisning i religionshistoria och sedelära.

8 §.

Angående undervisningsspråket och un-dervisning i främmande språk är särskilt stadgat.

9 §.

Till en undervisningsgrupp, till vilken höra elever från folkskolans första eller andra klass, må icke sammanföras flere än trettiofyra elever, i regel icke heller från mera än två årsklasser. Till en an-nan undervisningsgrupp må höra högst fyrtio elever från högst fem skilda års-klasser.

Elever från den egentliga folkskolan och medborgarskolan må icke utan tvin-gande skäl undervisas gemensamt.

Från och med tredje klassen böra gos-sar och flickor undervisas var för sig i handarbete och, då skäl därtill föreligger, jämväl i gymnastik och idrott samt i med-borgarskolans praktiska läroämnen.

Genom landskapsförordning må stad-gas, att undervisningsgrupp i särskilt fall skall vara mindre än ovan i denna para-graf bestämts samt att även flere års-klasser än ovan sagts må erhålla gemen-sam undervisning. Likaså stadgas genom landskapsförordning, på vilka villkor un-dervisningsgrupp vid undervisning i mo-dersmålet och matematik må uppdelas på två undervisningsgrupper.

10 §.

Folkskola bör hava egen för ändamålet godkänd lokal. Skola eller del av sådan må med folkskolinspektörens tillstånd för högst ett läsår interimistiskt förläggas till ändamålsenlig hyreslokal. För användning av hyreslokal för längre tid bör landskaps-styrelsens tillstånd utverkas.

11 §.

På folkskolans tomt eller i dess närhet bör finnas en lekplan för elevernas fri-stunder och idrottsövningar. Vid medbor-garskola, där undervisning meddelas i lantbruk, bör finnas köks- och frukt-trädgård samt jord för försöksodling. Sko-lans omgivning bör förskönas och vårdas.

Till folkskola bör anskaffas nödiga inventarier, undervisningsmateriel, bibliotek även som annan för skolans verksamhet nödig utrustning.

12 §.

Skollokalitytterna må icke användas för sådana för skolarbetet främmande ändamål, som kunna inverka störande på skolans goda och opartiska förhållande till medborgarkretsar med olika tänkesätt. Till annan användning av dessa lokalitytter än för skolans eget behov bör folkskoldirektionens tillstånd inhämtas. Sådant tillstånd må icke utan vägande skäl förvägras, då fråga är om tillställning, som för främjande av ungdomens självuppfostnings- och kultursträvanden anordnas av ungdoms- eller folkbildningsorganisation, därest det kan förutsättas, att oklanderlig ordning därvid upprätthålles och att dess syfte icke är att uppnå ekonomisk vinning. Av arrangör av sådan tillställning må för användandet av lokalityteten uppbäras högst så stor ersättning, som uppskattad till skäligt belopp bör anses täcka kostnaderna för städning, värme och lyse samt ersättning för nötning och skada på skolans egendom.

13 §.

Folkskola bör fortgående stå under läkaruppsikt. Eleverna, lärarna och skolans övriga personal böra tillräckligt ofta undersökas av läkare.

Angående läkar- och tandläkarbefattning vid folkskolorna stadgas särskilt.

14 §.

Har folkskola inrättats speciellt för elever med nedsatt hörsel eller syn, psykiskt efterblivna och i andligt avseende sent utvecklade, sjukliga eller vanföra barn eller är det för skolväsendets allmänna utveckling nödvändigt att inrätta särskilda experimentskolor, må för dessa skolors vidkommande avvikelse ske från stadgandena i detta kapitel, enligt vad därom i landskapsförordning stadgas.

2 kap.

Om det kommunala folkskolväsendet

15 §.

Folkskolor inrättas och upprätthållas samt folkskolväsendets kostnader bestri-

das med nedan i 3 kap. nämnda undantag av kommunerna, vilka för ändamålet erhålla landskapsunderstöd såsom stadgas i 7 kap.

16 §.

Folkskolor böra finnas i kommun i så stort antal och vara så förlagda, att skolgången för barn i folkskolåldern kan ordnas på ett ändamålsenligt sätt.

17 §.

Kommun skall indelas i folkskoldistrikt. Distriktsindelning skall uppgöras så, att elevernas skolvägar icke bliva betungande. I distriktsindelning skall anges distriktens gränser och skolornas placering, möjligen behövligen regelmässiga skolskjutslinjer samt för vilken bosättning inkvartering behöver ordnas. Kan till två eller flere kommuner hörande bosättningsområde icke lämpligen uppdelas på skoldistrikt inom de olika kommunerna, bör därav bildas ett för dessa kommuner gemensamt distrikt.

Med avseende å medborgarskola och mellanskola, som utgör del av folkskola må kommun bibehållas odelad eller ock må flere kommuner eller delar av dessa sammanföras till ett gemensamt distrikt.

Folkskoldistrikt må ej utan vägande skäl göras så litet, att egentlig folkskola till följd härav bleve skola med endast en lärare, ej heller medborgarskolas distrikt så litet, att i detta ej finnes det antal skolpliktiga barn, som fastställes genom landskapsförordning.

18 §.

I folkskoldistrikt bör egentlig folkskola inrättas, om antalet skolpliktiga barn uppgår till minst tjugusju, dock sålunda, att i glest befolkade trakter och skärgårdskommuner egentlig folkskola bör inrättas om antalet skolpliktiga barn uppgår till minst tjugu. Skola må indragas endast om elevantalet under tre på varandra följande år varit mindre än femton. Förenas folkskoldistrikt med granndistrikt, må skola indragas oberoende av elevantalet.

19 §.

För undervisning av psykiskt lindrigt efterblivna eller sent utvecklade barn må hjälpskola inrättas och hjälpskoldistrikt för detta ändamål bildas.

I Mariehamn och inom tätt befolkat, till en eller flere kommuner hörande område med fem kilometers radie bör hjälpskola dock inrättas, om antalet invånare i staden eller inom området uppgår till minst 6.000.

Kommun äger rätt att med hjälpskoldistrikt införliva jämväl på längre än fem kilometers avstånd belägna, till kommunen hörande områden, om den icke enligt föregående moment är skyldig att för dem upprätthålla en andra hjälpskola. Under enahanda förutsättningar må även hel kommun eller flere kommuner tillsammans bilda ett hjälpskoldistrikt.

20 §.

För kommuns folkskolväsende skall folkskolstadga uppgöras.

I landskommuns folkskolstadga intagas bestämmelser om distriktsindelningen och den skoltyp, som bör finnas i varje distrikt, ävensom de allmänna grunder, enligt vilka kommunens folkskolväsende ordnas.

I folkskolstadgan för Mariehamns stad bestämmes distriktsindelningen för skola, som är gemensam för två eller flere kommuner, samt det kommunala folkskolväsendets allmänna grunder.

Folkskolstadgan godkännes av kommunens fullmäktige. Av fullmäktige godkänd folkskolstadga skall underställas landskapsstyrelsen för fastställelse.

Därest landskapsstyrelsen icke anser sig kunna fastställa av kommunens fullmäktige fattat beslut oförändrat, bör ärendet återförvisas till fullmäktige för ny behandling inom viss tid. Kan icke heller fullmäktiges nya beslut fastställas, äger landskapsstyrelsen besluta, att stadgan med vissa ändringar skall lända till efterrättelse.

Samma förfarande skall iakttagas vid ändring av folkskolstadga. Anser landskapsstyrelsen att ändring av stadgan är nödvändig, men kommunens fullmäktige motsätta sig ändringen, äger landskapsstyrelsen rätt att fastställa ändring till efterrättelse.

21 §.

Folkskolans verksamhet ledes och övervakas i första hand av folkskoldirektionen.

Varje folkskoldistrikt, där folkskola finnes, bör hava en folkskoldirektion. Finnes ej folkskola i ett distrikt, underlyder distriktet den direktion, i vars skola de flesta barnen fullgöra sin läroplikt, eller den direktion, kommunens fullmäktige bestämmer. I Mariehamns stad må finnas endast en folkskoldirektion.

22 §.

Kommuns fullmäktige utse för tre år i sänder minst sex medlemmar i folkskoldirektionen. Av dessa avgå årligen en tredjedel, vid första och andra årets utgång de, som fullmäktige bestämmer, och därefter i tur. Är antalet medlemmar icke delbart med tre, utjämna fullmäktige fördelningen för avgång bland dem, som skola avgå under de tre första åren.

Medlemmarna väljas främst bland elevernas föräldrar, dock ej bland skolans lärare. Till direktionen hör därutöver såsom medlem en representant för lärarkåren. Direktionen väljer inom sig ordförande.

23 §.

För folkskolväsendets enhetliga ledning finnes i landskommun en folkskolnämnd. Kommuns fullmäktige utse för tre år i sänder ordförande och fem ledamöter i folkskolnämnden. Av dessa avgå årligen en tredjedel, vid första och andra årets utgång de, som fullmäktige bestämmer, och därefter i tur. Dessutom hör till folkskolnämnden såsom medlem en representant för lärarkåren.

Finnes i kommun blott en folkskoldirektion, handhar denna även folkskolnämnds åligganden.

24 §.

Folkskoldirektion och folkskolnämnd äro beslutföra, då minst fyra medlemmar äro närvarande.

25 §.

Folkskoldistrikt, som är gemensamt för två eller flere kommuner, förvaltas av den kommun, inom vars område skolan är belägen. Likväl må kommunerna överenskomma om att medlemmar till direktionen utses från de olika kommunerna. I skolans kostnader deltaga kommunerna i förhållande till det antal läropliktiga

barn i envar kommun, vilka finnes i folk-skoldistriktet.

26 §.

I kommunal folkskola meddelas undervisningen avgiftsfritt. Erforderliga läroböcker, andra skoltillbehör samt behövt arbetsmaterial tilldelas eleverna utan ersättning.

27 §.

Är färden till folkskolan förenad med risk för eleven eller är avståndet till skolan längre än fem kilometer, bör kommunen vidtaga åtgärder för och bekosta elevens frambefordran till skolan från lämplig uppsamlingsplats samt hans inkvartering i skolans närhet. Lag samma vare beträffande de yngsta eller till hälsan svaga barnen, även om avståndet till skolan är kortare än 5 kilometer, ifall vägen utan ifrågavarande bistånd bör anses bliva alltför svår eller betungande för dem.

Landskapsstyrelsen kan ålägga kommun att inrätta elevhem, där skjutsning av elever icke kan ordnas ändamålsenligt.

28 §.

Under varje arbetsdag skola eleverna erhålla en tillräcklig måltid i skolan.

29 §.

Barn av mindre bemedlade föräldrar böra av kommunen erhålla kläder, skodon och annan hjälp i sådan omfattning, att deras skolgång tryggas.

30 §.

Mariehamns stad må i nödig omfattning anordna sommarrekreation för mindre bemedlade elever.

31 §.

Skolmåltid och helinackordering i elevhem äro avgiftsfria. I elevhem placerade elever äro likväl skyldiga att i skälighet utföra lämpliga uppgifter och att deltaga i sysslorna i elevhemmet.

Skolans läkarundersökningar och läkavården för olycksfall, som drabbat eleverna i skolan eller på vägen till eller från denna, äro avgiftsfria.

3 kap.

Om annan folkskolverksamhet

32 §.

Privat folkskola må inrättas med landskapsstyrelsens tillstånd. Andra med folk-

skolväsendet sammanhängande uppgifter må fullgöras inom gränserna för vad i landskapsförordning stadgas.

Iakttages vid den privata folkskolverksamheten, oaktat framställd anmärkning, icke vad därom är föreskrivet, må landskapsunderstödet indragas eller tillståndet till upprätthållandet av skolan återkallas.

33 §.

För läropliktiga barn, vilka såsom för längre tid intagna patienter vårdas i landskapets, kommuns eller sammanslutnings av kommuner sjukhus, skall på åtgärd av den, som upprätthåller sjukhuset, meddelas undervisning, ägnad att främja fullgörandet av läroplikten i sådan utsträckning, som barnens hälsa och övriga förhållanden det tillåta.

4 kap.

Om läroplikt

34 §.

Barn, som är finsk medborgare, är läropliktigt enligt vad nedan i detta kapitel stadgas.

Om undervisningen för höggradigt psykiskt efterblivna barn stadgas särskilt.

35 §.

Läroplikten avser inhämtande av det mått av kunskaper och färdigheter, som meddelas i folkskolan.

I vilken mån studier vid annan läroanstalt motsvarar fullgörande av läroplikten stadgas särskilt.

36 §.

Läropliktens fullgörande begynner med ingången av höstterminen det kalenderår, under vilket barnet fyller sju år, och upphör, ifall läroplikten icke därförinnan fullgjorts, med utgången av vårterminen det kalenderår, under vilket det fyller sexton år. Av särskild orsak må läropliktens fullgörande påbörjas senare än vad ovan nämnts.

Om läroplikt för blint eller dövt barn gäller vad i riket är stadgat.

Läroplikten är fullgjord, då barnet genomgått folkskola eller eljest visat sig hava inhämtat motsvarande kunskapsmått.

5 kap.

Om fullgörande av läroplikten

37 §.

Läropliktigt barn och sådant barn i läropliktsåldern, som vistats i landskapet, men icke är finsk medborgare, samt, oberoende av medborgarskap, av särskild orsak även sådant barn, som icke är i läropliktsåldern, äga rätt att vinna inträde i folkskola, enligt vad i detta kapitel stadgas.

38 §.

För fullgörande av läroplikten bör barn besöka folkskola eller erhålla motsvarande undervisning i annan läroanstalt eller i hemmet.

39 §.

Barn må icke hållas som elev i folkskola, om dess skolgång till följd av kroppsslyte, sjukdom eller psykisk abnormitet bör anses skadlig eller utan nytta för barnet. Sådant barn skall befrias från läroplikt, försåvitt icke för detsamma anordnats undervisning i specialskola, som förutsättes i denna landskapslag.

40 §.

Barns målsman och arbetsgivare böra draga försorg om att barnet fullgör sin läroplikt.

Med målsman avses i denna landskapslag den, som huvudsakligen drager försorg om barnets vård och uppfostran.

41 §.

Barn hör till det folkskoldistrikt, i vilket dess målsman bor eller vistas för arbetsförtjänst.

42 §.

Barn äger rätt att besöka folkskola i det distrikt, till vilket det hör. Föreligger giltig anledning, må kommunen dock bestämma, att barn interimistiskt för hela läsår i stället äger rätt till skolgång i något annat distrikt inom kommunen, dock under förutsättning, att kommunen vid behov i nödig omfattning understödjer elevens frambefordran eller ledsagande till skolan i detta distrikt eller, om målsman därtill samtycker, dess inkvartering i närheten av skolan.

Finnes i distrikt icke folkskola, äger barnet enligt målsmans val rätt till skol-

gång i något annat skoldistrikt inom kommunen.

Barn äger rätt att bliva intaget även i annan egentlig folkskola, om icke därigenom lärartjänst i det egna distriktet blir obehövlig eller i det andra distriktet härigenom ny lärartjänst måste inrättas eller lokaliteterna utvidgas. Landskapsstyrelsen fastställer de grunder, enligt vilka barnets hemkommun är skyldig att till den främmande kommunen erlagga ersättning för barnets skolgång, så att ersättningen i det närmaste motsvarar de verkliga tilläggskostnader, som av skolgången förorsakats den främmande kommunen.

Angående intagning av elever i mellanskola, hjälpskola och andra specialskolor är gällande, vad därom i landskapsförordning stadgas.

43 §.

Elev i folkskola må av särskild orsak befrias från skolgång, dock för längre tid än en månad endast om oövervinneligt hinder föreligger.

44 §.

Folkskolelev skall i skolan och utanför densamma uppföra sig väl samt iakttaga skolans ordningsregler. Elev, som icke låter sig rätta av skolans disciplinära åtgärder, må av direktionen skiljas från skolan. Beslut därom bör underställas folkskolinspektören för fastställelse. Målsman äger sörja för att sådan elev erhåller undervisning i annan skola eller i hemmet. Trots skiljandet från skolan är elev fortfarande läropliktig enligt denna landskapslag.

Kroppsgata är förbjuden i folkskola.

45 §.

Folkskoldirektionen äger övervaka, att läroplikten fullgöres, och avgöra densamma rörande frågor, såvitt dessa ej genom landskapsförordning överlämnats till annan myndighets avgörande.

Direktionen skall föra förteckning över distriktets läropliktiga barn. För detta ändamål äga de, som föra kyrkböcker och civilregister, rektorer för läroverk och yrkesskolor samt polismyndigheterna lämna kommunens folkskolnämnd eller i Mariehamn folkskoldirektionen nödiga upplysningar, såsom genom landskapsförordning stadgas.

46 §.

Undervisas läropliktigt barn i hemmet eller i skola, som ej motsvarar folkskola, bör barnets framsteg prövas i slutet av av varje termin. Barnets målsman må välja examinerator, men vid förhöret bör en av direktionen därtill utsedd folkskol-lärare närvara. Där särskild orsak sådant påkallar samt alltid, då fråga är om av-gångsexamen från egentlig folkskola eller medborgarskola, utses examinerator av vederbörande folkskolinspektör.

47 §.

Bryter målsman mot stadgandena i den landskapslag, straffes med högst ett-hundra dagsböter.

Arbetsgivare, som hindrar i hans tjänst varande barn att fullgöra sin läroplikt, straffes med minst femtio dagsböter.

Har direktion kallat målsman att höras med anledning av förseelse, som nämnes i 1 mom., men har denne uteblivit utan laga förfall, må polischef på anhållan av direktionen låta hämta honom. Läroplik-tig i medborgarskola må på enahanda sätt hämtas, om han mot målsmans vilja för-summar sin skolgång.

Angående barnskyddsmyndigheternas uppgifter, då barn försummar att fullgöra läroplikt, är särskilt stadgat.

6 kap.

Om tjänsteinnehavare

48 §.

I folkskola bör finnas nödigt antal tjänster för lärare, timlärare och elevhems-föreståndare. Andra tjänster må kommun, såframt ej i lag annorlunda är stadgat, inrätta och upprätthålla enligt prövning. I varje folkskola är en av lärarna före-ståndare.

Angående lärartjänsternas benämningar och omfattningen av lärarnas under-visningsskyldighet stadgas särskilt.

49 §.

Finns minst tjugusju elever i egentlig folkskola, bör den hava minst två lärare.

I mellanskola, medborgarskola och så-dan egentlig folkskola, som har minst sex lärare, må lärartjänsterna huvudsakligen eller uteslutande ombildas till lärartjän-ster i något eller några ämnen, enligt vad

därom genom landskapsförordning stad-gas.

I folkskola skall finnas särskild lärare i slöjd för gossar, om antalet veckotim-mar i detta ämne i tredje klassen och föl-jande klasser uppgår till sammanlagt minst det antal, som motsvarar denna lärares undervisningsskyldighet, samt särskild lärare i slöjd för flickor, om mot-svarande timantal uppnås i tredje klas-sen och följande klasser.

Kommun bör enskilt eller gemensamt med andra kommuner anställa lärarinna i hemkunskap, så att kompetent lärarin-na i ämnet finnes.

50 §.

Beslut om grundande och indragning av tjänster inom folkskolväsendet samt om dessas omorganisation fattas av kommuns fullmäktige. Dessa må även för en tid av högst tre år förordna, att tjänst icke skall ordinariter besättas, därest det är sannoligt, att den icke kommer att varaktigt behövas.

51 §.

Till ordinarie tjänst inom folkskolvä-sendet må endast finsk medborgare ut-nämnas.

Angående övriga kompetensvillkor för innehavare av tjänst inom folkskolväsen-det stadgas genom landskapsförordning. Landskapsstyrelsen må av särskilda skäl bevilja dispens från dem.

52 §.

Såsom utnämningssbrev gives fullmakt åt innehavare av lärartjänst och förord-nande åt övriga. Utnämningssbrev utfär-das av den myndighet, som förrättar va-let eller förordnar tjänsteinnehavare.

53 §.

Vakant lärartjänst skall, därest laga hinder icke föreligger, anslås ledig att or-dinariter besättas. Till densamma skall väljas den skickligaste och lämpligaste bland de sökande, som fylla stadgade kompetensvillkor. Tjänsten må likväl, där skolans fördel anses sådant kräva, med folkskolinspektörens samtycke ånyo an-slås ledig att sökas.

Val av lärare skall underställas folk-skolinspektören för fastställelse. Anser sig denne icke kunna fastställa valet, skall

han återförvisa ärendet för ny behandling till den myndighet, som verkställt valet. Nytt eller förnyat val skall av folkskolinspektören fastställas, såvida icke den uppenbart skickligaste och lämpligaste sökanden förbigåtts eller i övrigt förfarit felaktigt. Fastställer folkskolinspektören icke heller nu valet, skall han underställa ärendet landskapsstyrelsen för avgörande. Landskapsstyrelsen må, om vägande skäl föreligga, bestämma, att en annan sökande än den valde skall antagas till tjänsten.

Vid antagande av interimistisk lärare skall i tillämpliga delar iakttagas, vad ovan i denna paragraf angående ordinarie besättande av tjänst är stadgat. Har likväl till vakant tjänst icke före den 1 augusti valts sökande, som kan godkännas, skall folkskolinspektören till tjänsten förordna interimistisk lärare för det begynnande läsåret.

54 §.

Den, som valts till ordinarie lärare, skall med i 2 mom. nämnt undantag förordnas att under provtid handhava tjänsten. Då han tjänstgjort ett år, skall den slutliga utnämningen upptagas till avgörande. Har läraren under denna tid visat sig för tjänsten skickad och iakttagit gott uppförande, skall han utnämnas till tjänsten.

Har lärare tidigare erhållit fullmakt på lärartjänst inom landskapet, bör fullmakten utfärdas omedelbart efter det valet stadfäst.

Har på provtid antagen lärare under provtiden visat sig olämplig för tjänsten, skall honom meddelat förordnande återkallas.

Beslut om utfärdande eller förvägran- de av fullmakt eller återkallande av förordnande på provtid skall underställas folkskolinspektör för fastställelse. Anser sig folkskolinspektör icke kunna fastställa beslutet, skall han underställa ärendet landskapsstyrelsen för avgörande.

55 §.

Förordnas på provtid antagen innehavare av lärartjänst att handhava annan lärartjänst, upphör hans tidigare tjänsteförhållande, då han tillträder den nya tjänsten.

56 §.

Lärare är skyldig att fortgående följa med utvecklingen inom sitt yrke.

På provtid antagen lärare, som icke tidigare erhållit fullmakt, är skyldig att, förrän sådan utfärdas, avlägga examen i folkskolförvaltning.

57 §.

Timlärartjänst eller tjänst som elevhemsföreståndare besättes på samma sätt som lärartjänst. Förordnande bör likväl utfärdas omedelbart efter det valet fastställts.

58 §.

Föreståndare för folkskola utses av folkskoldirektionen sedan lärarkåren hörts för tre läsår åt gången. Har den valde ej erhållit mer än hälften av de avgivna rösterna, bör ärendet underställas folkskolinspektören för fastställelse. Därvid förfäres som om förordnande av timlärare är stadgat.

Finnes i skolan blott en lärartjänst, är dess innehavare skolans föreståndare.

59 §.

Tjänst, vars innehavare är verksam vid två eller flere skolor, besättes av folkskolnämnden.

60 §.

Lärartjänst må indragas, om antalet barn, som böra intagas i skolan, nedgått i sådan omfattning, att tjänsten icke bör anses behövlig. Annan tjänst inom folkskolväsendet må indragas, då laga skyldighet att upprätthålla den icke föreligger.

Indrages skola, upphöra samtidigt tjänsterna, såvida de icke ombildas till tjänster vid annan skola.

61 §.

Lärare eller elevhemsföreståndare, vars tjänst indragits, skall förflyttas till annan motsvarande, för honom lämplig tjänst inom folkskolväsendet. Är sådan icke ledig i samma kommun, skall landskapsstyrelsen förflytta honom till motsvarande tjänst annorstädes.

Innehavare av tjänst, som vid ändring av distriktsindelningen eller den kommunala indelningen ombildas till tjänst i annan kommun eller vid annan skola, blir innehavare av den nya tjänsten.

Vägrar lärare eller elevhemsföreståndare i de i 1 och 2 mom. nämnda fallen att samtycka till förflyttningen, utfärdas åt honom skiljebrev utan anhållan.

Finnes icke tjänst, till vilken lärare eller elevhemsföreståndare jämlikt 1 mom. kan förflyttas, skall han uppföras på in- dragningsstat, i enlighet med vad därom är särskilt stadgat.

Ordinarie lärare eller elevhemsföreståndare må sinsemellan ingå tjänstebyte, om vederbörande direktions- och landskapsstyrelsen samtycka därtill.

62 §.

Tjänsteinnehavare är skyldig att avgå den 31 juli det år han fyller 67 år. Landskapsstyrelsen må dock, på framställning av folkskoldirektionen, låta honom kvarstå i tjänsten under högst tre hela läsår därefter, ifall han bör anses fortfarande kunna sköta sin tjänst. Framställningen härom bör tillställas landskapsstyrelsen före den 1 april det år, då tjänsteinnehavaren vore skyldig att avgå.

Genom landskapsförordning må för innehavare av särskilda tjänster fastställas skyldighet att avgå tidigare, dock icke förrän vid fyllda 55 år.

63 §.

Har ordinarie lärare genom sin verksamhet eller sitt uppförande inom eller utom tjänsten eller genom försummelse av sina tjänsteåligganden ådagalagt, att han icke förtjänar det förtroende och den aktning, vilka hans ställning som lärare förutsätter, må han i disciplinär väg av- sättas.

Ordinarie lärare må för mindre än i 1 mom. avsedd förseelse i disciplinär väg bestraffas genom varning eller avhållande från tjänsteutövning under högst tre månader, under vilken tid han går förlustig hela sin penninglön. Lag samma vare, om på provtid antagen eller interimistiskt förordnad lärare eller elevhemsföreståndare gjort sig skyldig till dylik förseelse.

Vederbörande folkskolinspektör verkställer i disciplinärt ärende undersökning och framlägger dess resultat samt eventuellt straffyrkande för folkskolnämnden eller, där sådan ej finnes, för folkskoldirektionen, vilken avgör ärendet efter

att hava hört läraren. Dömes lärare till strängare straff än varning, skall beslutet underställas landskapsstyrelsen för fastställelse.

64 §.

Har folkskolinspektören icke framställt straffyrkande inom fyra månader efter det den omständighet, som kunde hava givit anledning till disciplinärt förfarande, kommit till hans kännedom, skall saken anses hava förfallit.

Har domstol frikänt lärare, må ej disciplinärt förfarande anhängiggöras eller fortsättas av samma orsak i annat fall än då fråga är om omständighet, som icke bör betraktas såsom brott, men som enligt 63 § kan föranleda disciplinärt straff.

Under den tid åtal mot lärare är anhängigt vid allmän domstol, må disciplinärt förfarande mot honom av samma orsak icke inledas eller fortsättas. Har folkskolinspektören icke inom tre månader efter det domstolens utslag vunnit laga kraft framställt straffyrkande, skall saken anses hava förfallit.

65 §.

Medan lärare är ställd under åtal, disciplinärt förfarande eller rannsaking för brott eller disciplinär förseelse, må folkskoldirektionen avhålla honom från tjänsteutövning. Beslutet härom bör underställas landskapsstyrelsen för fastställelse.

Beslut om avhållande från tjänsteutövning länder till efterrättelse, ändå att besvär däröver anförts.

Har lärare medelst domstols eller annan myndighets beslut dömts till avsättning skall han omedelbart avhållas från tjänsteutövning, även om beslutet icke vunnit laga kraft.

66 §.

Tjänsteinnehavare, som på grund av sjukdom icke förmår sköta sin tjänst, bör anhålla om tjänstledighet. Underlåter han detta, skall folkskoldirektionen befria honom från tjänstgöring för den tid sjukdomen varar. Folkskoldirektionens beslut skall underställas folkskolinspektören för fastställelse. Oberoende härav må beslutet omedelbart verkställas.

Har tjänsteinnehavare på grund av kroppsslyte eller nedsatta kropps- eller

själskrafter varaktigt förlorat sin arbetsförmåga, är han skyldig att avgå. Avgår icke lärare, sedan han uppmanats därtill av landskapsstyrelsen, skall denna entlediga honom från tjänsten.

67 §.

Elevhemsföreståndare och timlärare må entledigas från sina tjänster, då skäl därtill provas föreligga. Om entledigande besluter folkskoldirektionen, som skall underställa sitt beslut landskapsstyrelsen för fastställelse. Har fråga om entledigande från tjänst på yrkande av folkskolinspektören upptagits till behandling i folkskoldirektionen, skall denna underställa sitt beslut landskapsstyrelsen för fastställelse även i det fall, att skäl till entledigandet enligt direktionens åsikt ej föreligger.

Förordnande för interimistisk innehavare av tjänst eller för vikarie må återkallas i samma ordning, i vilken det utfärdats.

68 §.

Har tjänsteinnehavare valts av folkskolnämnd eller kommuns styrelse, åligger det dessa att handhava de uppgifter, som ovan anförtrotts folkskoldirektionen.

Stadgandena ovan i 62, 66 och 67 §§ tillämpas icke på sådan tjänsteinnehavare, vid vars utnämning folkskolinspektör eller landskapsstyrelsen ej är delaktig.

69 §.

Vad i detta kapitel om tjänsteinnehavare inom folkskolväsendet är stadgat, gäller icke folkskolinspektör, om vilken stadgas särskilt.

7 kap.

Om landskapsunderstöd

70 §.

Landskommun erhåller för anskaffande av egna folkskolbyggnader av landskapet såsom understöd 20—50 % och såsom amorteringslån 40—60 % av byggnadskostnadernas belopp, likväl så, att landskapets totala finansieringsandel av sagda kostnader är 60—95 %. Överstiga byggnadskostnaderna det normalpris, som fastställts såsom i 72 § stadgas, skola landskapsunderstödet, amorteringslånet och finansieringen beräknas på normalpriset. Fattig eller glest befolkad landskommun

tilldelas, om anskaffandet av folkskolbyggnader eljest bleve oskäligt betungande för kommunen, utöver i 1 mom. stadgat understöd, extra byggnadsbidrag. Den finansiering med landskapsmedel, som tillkommer sådan kommun, utgör 90—95 % av byggnadskostnaderna eller, under i 1 mom. nämnd förutsättning, av normalpriset. Är det sammanlagda beloppet av de beviljade understöden mindre än landskapets totala finansieringsandel, gives skillnaden i form av amorteringslån.

Landskapsstyrelsen fastställer de grunder, jämlikt vilka landskapsunderstöd, extra understöd och amorteringslån beviljas. I särskilda fall må landskapsstyrelsen bevilja landskapsbidrag och amorteringslån även för normalpriset överskjutande kostnader eller tillåta, att byggnadskostnaderna för skola helt erläggas av landskapsmedel.

71 §.

Låter landskommun installera centralvärme eller elektrisk belysning i tidigare uppförd folkskolbyggnad eller låter den utföra annan ändamålsenlig förbättring, som icke kan hänföras till underhållet av skolans byggnader, beviljas landskapsunderstöd härför enligt samma grunder som för anskaffande av nya byggnader.

72 §.

Landskapsstyrelsen fastställer de allmänna grunder, enligt vilka ritningar och arbetsbeskrivningar för folkskolbyggnader böra uppgöras, samt grunderna för beräkning av ovan i detta kapitel nämnda normalpris. Sistnämnda grunder skola fastställas så, att normalprisen motsvara gängse byggnadskostnader.

73 §.

Landskapsstyrelsen fastställer på grund av gängse underhållskostnader ett medelvärde för underhållskostnaderna för olika slag av lärarbostäder, undervisningsrum och elevhem. Av detta medelvärde erhåller landskommun för lärarnas tjänstebostäder hälften och för övriga skollokaler två tredjedelar i landskapsunderstöd.

74 §.

Landskommun erhåller i landskapsbidrag två tredjedelar av de verkliga kost-

naderna för folkskolväsendet. Härvid beaktas kostnader för

a) anskaffandet och underhållet av inventarier, undervisningsmateriel och skolbibliotek,

b) läroböcker, andra skoltillbehör och annat arbetsmaterial, som utan ersättning tilldelas eleverna,

c) elevernas inkvartering, skjutsning, skolmåltider och annat understöd,

d) årliga kostnader för elevhem, samt

e) i denna landskapslag föreskriven läkarvård.

I 1 mom. nämnt landskapsunderstöd utgår icke för belysnings- och uppvärmningskostnader för elevbispisningskök och elevhem eller för bränsle vid tillredningen av skolmåltid, ej heller för kokerskans avlöning.

75 §.

Den penningavlöning, som landskommun enligt lag är skyldig att erlægga till lärare, timlärare och elevhemsföreståndare samt till deras vikarier, ävensom den lön på indragningsstat, som kommun enligt lag är skyldig att erlægga åt innehavare av indragen lärartjänst, ersättes till 80 % av landskapet. Likaså erhåller sådan kommun av landskapet 80 % av de barnbidragsavgifter, som erlagts på grund av ovannämnda tjänsteinnehavares lagstadgade penninglön.

76 §.

Fattig eller glest befolkad landskommun tilldelas extra landskapsunderstöd för nedbringande av de årliga kostnaderna för folkskolväsendet i sådan omfattning, att dessa icke per skattöre uppgå till högre belopp än i genomsnitt i landskommunerna i hela landet.

77 §.

Mariehamn erhåller i årligt landskapsbidrag 25 % av de verkliga utgifterna för folkskolväsendet, varvid medräknas

a) lärarnas lagstadgade löner,

b) kostnaderna för de egna folkskolorernas underhåll,

c) anskaffning och underhåll av inventarier, undervisningsmateriel och skolbibliotek,

d) läroböcker, andra skoltillbehör och annat arbetsmaterial, som avgiftsfritt tilldelas eleverna,

e) elevernas skolmåltider och andra understöd, samt

f) i denna landskapslag toreskriven läkarvård.

Om folkskolväsendet i Mariehamn blir oskäligt betungande, må landskapsstyrelsen bevilja bidrag för de i 1 mom. nämnda utgifterna samt bidrag och lån för anskaffande av egna folkskolorer enligt för landskommun gällande grunder.

78 §.

Bedriva kommuner, vilka beviljas landskapsunderstöd till kostnaderna för folkskolväsendet enligt olika grunder, gemensam folkskolverksamhet, må bidrag därför beviljas efter prövning, med beaktande av att bidraget bör stiga till minst det belopp, vilket borde tillkomma den av kommunerna, som är berättigad till det minsta understödet, men ej överstiga det belopp, vilket borde beviljas kommun, som är berättigad till det högsta understödet.

79 §.

Utöver vad ovan i detta kapitel är stadgat må kommun och i 33 § avsedd sammanslutning av kommuner för speciella, folkskolväsendet främjande uppgifter beviljas extra landskapsunderstöd ur här för särskilt upptaget anslag.

För de årliga underhållskostnaderna för hjälpskola erhåller landskommun extra understöd i sådan omfattning, att kommuns andel i kostnaderna per elev i hjälpskolan icke stiger till ett högre belopp än motsvarande kostnader i genomsnitt per annan elev i folkskola.

80 §.

Om understöd för privat folkskola och annan enskild folkskolverksamhet beslutar landskapsstyrelsen enligt prövning, dock så, att understöd ej beviljas till högre belopp än vederbörande kommun skulle hava erhållit, om denna handhaft verksamheten.

81 §.

Har folkskolväsendets upprätthållande genom slöseri, oskicklighet eller andra liknande omständigheter medfört kostnader, som böra anses obehövliga, må landskapsunderstöd för dessa icke erläggas.

Därest kommun icke förflyttar på in-

dragningsstat ställd lärare till annan ledig tjänst i samma kommun, till vilken han enligt lag kunde förflyttas, eller, om ledig tjänst saknas, icke anmäler honom hos landskapsstyrelsen för förflyttning till annan ort, må kommunen ej av landskapsmedel erhålla ersättning för lönen på indragningsstat.

82 §.

Har kommuns folkskolbyggnad eller folkskolas lösöre, för vilkas anskaffande understöd av landskapet eller staten erhållits, på åtgärd av kommunen varaktigt begynt användas till andra än folkskoländamål, bör kommunen av det värde, byggnaden eller lösöret vid tiden för åtgärdens vidtagande hade, till landskapet erlagga en proportionsvis så stor del som den, med vilken landskapet eller staten bidragit till byggnadens eller lösörets anskaffande.

8 kap.

Om ledning och tillsyn

83 §.

Den allmänna ledningen av och tillsynen över folkskolväsendet tillkommer landskapet och handhaves närmast av landskapsstyrelsen med biträde av en folkskolinspektör, såvitt icke ledning och övervakning enligt självstyrelselagens för Åland stadganden äro förbehållna rikets myndigheter. Folkskolinspektören är landskapets ordinarie tjänsteman.

Därest Mariehamns stad önskar tillsätta egen folkskolinspektör, skall han uppfylla för folkskolinspektör föreskrivna kompetensvillkor. Tjänsten besättes av stadsfullmäktige, och valet bör underställas landskapsstyrelsen för fastställelse. Sålunda tillsatt folkskolinspektör intager beträffande sina tjänsteåligganden samma ställning som landskapets folkskolinspektör.

84 §.

Folkskolinspektör äger fortlöpande övervaka och leda skolans undervisningsverksamhet och följa med dess ekonomiska förvaltning. Han är berättigad att närvara vid direktionens och folkskolnämndens sammanträden och att där deltaga i diskussionen men icke i omröstningarna.

Har folkskolinspektör funnit, att kommun vid handhavandet av folkskolverksamheten förfarit i strid med lag, må han anhålla om landskapsstyrelsens ämbetsåtgärd för kommunens åläggande att rätta förfarandet. Landskapsstyrelsen äger därvid rätt att såsom tvångsmedel utsätta och utdöma vite.

85 §.

I beslut, fattat av folkskoldirektion, folkskolnämnd och folkskolinspektör, må ändring sökas genom besvär, såsom där-om är stadgat i rikets lagstiftning.

9 kap.

Särskilda stadganden

86 §.

Angående innehavares av tjänst inom folkskolväsendet avlöning och pension stadgas särskilt.

87 §.

Närmare bestämmelser angående folkskolväsendets organisation utfärdas genom landskapsförordning. På samma sätt må även föreskrivas, i vad mån stadgandena i denna landskapslag icke skola tillämpas på specialskolor.

88 §.

Lärartjänsterna vid lägre folkskola böra ombildas till lärartjänster vid högre folkskola, allteftersom tjänst blir ledig eller innehavare av tjänst vinner kompetens för lärartjänst vid högre folkskola.

Genom landskapsförordning fastställs den tidpunkt, efter vilken benämningarna lärare vid lägre folkskola och lärare vid högre folkskola icke längre skola användas.

89 §.

Utan hinder av vad i 51 § av denna landskapslag stadgas bibehålles innehavare av tjänst inom folkskolväsendet, som utnämnts till tjänsten förrän denna landskapslag trätt i kraft, vid sin rätt att kvarstå i tjänsten eller att bliva utnämnd till annan motsvarande tjänst.

90 §.

Landskommun må ej förpliktas att inrätta såsom dagskola verkande medborgarskola före den 1 augusti 1970.

91 §.

Denna landskapslag tillämpas från den 1 augusti 1958. Räknat från samma dag upphavas landskapslagen den 31 mars 1954 angående läroplikt i landskapet Åland (9/54), landskapslagen den 31 mars 1954 angående kostnaderna för folkskolväsendet i landskapet Åland (10/54), dock icke till den del den rör folkskollärarnas avlöning och pension, landskapslagen den 2 juli 1953 om folkskolväsendets organisation i landskapet Åland (14/53), landskapslagen den 2 juli 1953 angående till folkskolan hörande kommunal mellanskola i landskapet Åland (20/53), landskapslagen den 4 april 1951 angående folkskolnämnder i landskommunerna uti landskapet Åland (18/51), samtliga med i dem senare vidtagna ändringar, samt därjämte alla andra stadganden, vilka äro stridande emot stadgandena i denna landskapslag. Räknat från samma tidpunkt tillämpas icke längre inom folkskolväsendet landskaps-

lagen den 31 maj 1929 angående utnämningensbrev för innehavare av landskapet Ålands tjänster och fasta befattningar samt om deras rätt att kvarstå i sin tjänst eller befattning även som skyldighet att därifrån avgå (7/29), försåvitt fraga icke är om landskapets folkskolinspektör, ej heller förordningen den 6 juni 1914, varigenom användandet av kroppslig bestraffning vid läroverken förbjudes (FFS 24/14), eller stadgandena i 21 § tuberkuloslagen av den 9 september 1948 (FFS 649/48).

Har folkskollärare, som utnämnts innan landskapslagen om avlöning och pension för tjänsteinnehavarna inom folkskolväsendet i landskapet Åland trätt i kraft, bibehållits vid sin rätt till avlöning i enlighet med dittills gällande stadganden, erhåller landskommun landskapsunderstöd för erläggande av sagda folkskollärarens avlöning i enlighet med tidigare stadganden angående beviljande av landskapsunderstöd för denna avlöning.

Mariehamn den 28 juli 1958

På landstingets vägnar:

T h. E r i k s s o n

talman

Evald Häggblom

vicetalman

Eliel Persson

vicetalman

Landskapslag

om avlöning och pension för tjänsteinnehavarna inom folkskolväsendet i landskapet Åland.

Föredragen för Republikens President den 10 oktober 1958.

Utfärdad i Mariehamn den 16 oktober 1958

I enlighet med Ålands landstings beslut stadgas:

1 kap.

Om lagens tillämpningsområde

1 §.

Tjänsteinnehavare inom folkskolväsendet åtnjuter avlöning och pension enligt denna landskapslag.

Med tjänsteinnehavare avses i denna landskapslag inom folkskolväsendet tjänstgörande lärare vid lägre folkskola, lärare vid högre folkskola, lektor vid mellanskola och elevhemsföreståndare.

Även timlärare erhåller avlöning enligt denna landskapslag.

2 kap.

Om avlöning

Egentlig avlöning

2 §.

Tjänsteinnehavares egentliga avlöning utgöres av grundlön jämte ålders- tillägg.

3 §.

Tjänsteinnehavare tillkommer grundlön enligt följande för avlöningen av innehavare av landskapets tjänst eller befattning med grundlön gällande avlöningsskall: lärare vid lägre folkskola enligt 18, lärare vid högre folkskola enligt 22, lektor vid mellanskola enligt 24 samt elevhemsföreståndare enligt 15 avlöningsskall. Mellanskollektor, som avlagt filosofiekandidatexamen, eller religionslärare, som avlagt teologiekandidatexamen, uppbär dock avlöning enligt 25 avlöningsskall.

Ordinarie innehavare av lektorstjänst vid mellanskola tillkommer efter tio års

ordinarie tjänstgöring i nämnda tjänst avlöning enligt närmast högre avlöningsskall än vad ovan stadgats.

4 §.

Ålderstillägg beviljas tjänsteinnehavare efter 3, 6, 9, 12 och 15 till ålders- tillägg berättigande tjänsteår med ett ålderstillägg varje gång. Ålderstillägg utgår med samma belopp som för innehavare av landskapets tjänst eller befattning i motsvarande avlöningsskall.

Såsom till ålderstillägg berättigande tjänsteår räknas den tid, som tjänsteinnehavare efter fyllda 21 år innehaft tjänst såsom huvudsyssla inom folkskolväsendet eller eljest haft sådan anställning inom folkskolväsendet, som bör anses såsom huvudsyssla. Likaså får han räkna sig tillgodo den tid han under krigstillstånd fullgjort militärtjänst, dock med undantag av den regelmässiga tiden för fullgörande av värnplikt, så ock den tid han varit uppförd på in- dragningsstat på grund av tjänst inom folkskolväsendet.

Genom landskapsförordning stadgas, i vad mån tjänsteinnehavare äger rätt att för ålderstillägg räkna sig tillgodo den tid han innehaft annan kommunal tjänst eller varit anställd i kommunal centralorganisations eller i sammanslutnings av kommuner tjänst eller i statens, landskapets eller religionssamfunds tjänst eller befattning eller i enskild befattning.

Ålderstillägg beviljas på ansökan.

5 §.

Den egentliga avlöningen utbetalas åt tjänsteinnehavare månatligen i förskott.

Till tjänst utnämnd tjänsteinnehavares rätt till den egentliga avlöningen inträder vid ingången av den månad, un-

der vilken han tillträtt tjänsten. I tjänst varande tjänsteinnehavare tillkommer ålderstillägg från och med ingången av månaden efter den, under vilken han blivit berättigad därtill.

Tjänsteförhållandets upphörande under månadens lopp inverkar icke på tjänsteinnehavares eller hans rättsinnehavares rätt till lön för sagda månad.

Särskilda lönetillägg och arvoden

6 §.

Tjänsteinnehavare tillkommer dyrortstillägg enligt samma grunder som innehavare av landskapets tjänst eller befattning med grundlön. Dyrortstillägg erlägges likväl icke åt den, som uppbär i 2 mom. nämnt tillägg för avsides belägen trakt.

I glest befolkade och avsides belägna trakter må enligt av landskapsstyrelsen fastställda grunder åt tjänsteinnehavare, som fyller kompetensfordringarna för tjänsten, erläggas tillägg för avsides belägen trakt, utgående med 5—35 % av grundlönen.

7 §.

Innehavare av lärartjänst inom folkskolväsendet tillkommer för övertimmar utöver den fastställda undervisningsskyldigheten ett årligt övertimsarvode. Lärares vid högre och lägre egentlig folkskola övertimsarvode är per veckoövertimme om året lika stort som en trettiondedel av lärares vid högre folkskola årliga grundlön. Lärares vid medborgarskola och hjälpskola övertimsarvode utgår med samma belopp, förhöjt med tio procent. Det sålunda uträknade beloppet för övertimsarvode utjämnas till närmaste tal, som är delbart med sextio. Komma härvid två tal i fråga, utjämnas beloppet till det högre av dem.

Övertimsarvode för lektor i mellanskola utgår med samma belopp som för motsvarande lärare i landskapets läroverk.

8 §.

Skolföreståndare tillkommer i årligt föreståndararvode:

1) i den egentliga folkskolan ett

grundarvode, motsvarande arvodet för en och en halv veckoövertimme för lärare i högre folkskola samt ytterligare iör varje annan lärares avdelning arvodet för en fjärdedels övertimme, dock sammanlagt högst arvodet för fyra veckoövertimmar;

2) i fristående medborgarskola och hjälpskola ett grundarvode, motsvarande en och en halv gång arvodet för veckoövertimme vid dessa skolor samt ytterligare för varje annan lärare med huvudsyssla i skolan en fjärdedel av arvodet per veckoövertimme, dock sammanlagt högst arvodet för fyra veckoövertimmar; samt

3) i mellanskola enligt samma grunder som rektor i statlig mellanskola.

Har skola, omfattande två eller tre av förenämnda skoltyper, gemensam föreståndare, erlägges grunddelen av föreståndararvode enligt den skoltyp, där den är störst, och tilläggsarvode för läraravdelning eller lärare till det belopp, som ovan föreskrivits för varje särskild skoltyp.

Skolföreståndares undervisningsskyldighet minskas dessutom enligt vad i 40 § stadgas.

9 §.

Innehavare av lärartjänst, vars arbetstid överstiger tvåhundra arbetsdagar under läsåret, tillkommer för varje full arbetsvecka utöver denna tid ett årligt tilläggsarvode, som motsvarar hälften av den årliga skillnaden mellan den egentliga avlöningen i hans egen avlöningsklass och närmast högre avlöningsklass för innehavare av landskapets tjänst eller befattning med grundlön.

Avlöning vid avbrott i tjänsteutövning

10 §.

Har tjänsteinnehavare till följd av styrkt sjukdom varit förhindrad att sköta sin tjänst sammanlagt längre tid än trettio dagar under samma kalenderår, skall av hans grundlön för den överskjutande tiden innehållas en tredjedel. Varar sådan sjukdom utan avbrott längre tid än etthundraåttio dagar, skall av grundlönen för den överskjutande tiden innehållas hälften.

Har sjukdomen förorsakats av olycksfall i tjänsten eller är den yrkessjukdom, utgår tjänsteinnehavarens egentliga avlöning oavkortad under en tid av sextio dagar från dagen för sjukdomens utbrott. Varar sjukdomen längre tid, skall avdrag på grundlönen göras i enlighet med 1 mom.

Har sjukdomen förorsakats av mot tjänsteinnehavaren till följd av tjänstutövning förövat våld eller av de särskilda förhållanden, i vilka tjänsteinnehavaren råkat med anledning av sin tjänst under krigstid, erhåller han sin egentliga avlöning oavkortad för hela sjukdomstiden, dock högst för trehundra dagar, såframt icke landskapsstyrelsen i särskilda fall prövar skäligt förordna, att avlöningen skall utgå även för längre tid. Varar sjukdomen längre tid, skall avdrag på grundlönen göras i enlighet med 1 mom.

Ovan stadgade innehållanden skola göras även då tjänsteinnehavare på grund av sjukdom icke kan tillåtas att handhava sin tjänst.

11 §.

Kvinnlig tjänsteinnehavare tillkommer vid havandeskap och barnsbörd rätt till två månaders tjänstledighet med fulla löneförmaner.

12 §.

Är tjänsteinnehavare förhindrad att sköta sin tjänst på grund av riksdagsmanna-, landstingsmanna- eller annat offentligt uppdrag, som därtill utsedd icke äger rätt att avsäga sig, innehålls icke tredjedel av hans grundlön.

Har tjänsteinnehavare i fredstid kallats att fullgöra värnplikt i aktiv trupp, innehålls för tjänstgöringstiden hela hans avlöning. Angående avlöningen för den, som inkallats till reservens repetitionsövningar eller till extra tjänstgöring under krigstillstånd, stadgas särskilt.

13 §.

Beviljas tjänsteinnehavare tjänstledighet av annan än i 10, 11 och 12 §§ nämnd orsak, innehålls för den tid tjänstledigheten varar hela hans avlöning, såvitt icke den, som beviljat tjänstledigheten, finner skäligt tillåta,

att tjänsteinnehavaren själv får lyfta hela sin lön med skyldighet att avlöna vikarie.

Beviljas tjänstledighet för deltagande i kurser eller för andra studier, ägnade att främja fullgörandet av tjänsteåliggandena, må landskapsstyrelsen tillåta, att avlöningen erlægges antingen i sin helhet eller till en del.

14 §.

Tjänsteinnehavares avlöning innehålls i sin helhet, därest tjänsteinnehavaren undergår frihetsstraff i straffanstalt eller försatts i villkorlig frihet eller av domstol eller i disciplinär väg blivit dömd att skiljas från utövning av tjänsten.

15 §.

Avhålls tjänsteinnehavare från utövning av tjänsten för den tid han står under åtal för brott eller är underkastad disciplinärt förfarande eller rannsaking, innehålls under denna tid hälften av hans avlöning. Har tjänsteinnehavare genom domstols utslag eller myndighets beslut blivit dömd till avsättning, skall hela avlöningen innehållas, även om utslaget eller beslutet icke vunnit laga kraft.

Blir den, som avhållits från tjänstutövning, sedermera icke dömd till eller förordnad att undergå straff för den gärning, på grund varav han avhållits från tjänsteutövning skall den innehållna lönen utbetalas till honom. Ändras avsättning senare till lindrigare straff, skall till tjänsteinnehavaren utbetalas hälften av den på grund av avsättningen innehållna avlöningen.

3 kap.

Om pension

16 §.

Tjänsteinnehavare äger rätt att efter avgång från tjänsten erhålla livstidspension av landskapsmedel enligt nedan stadgade grunder.

17 §.

Allmän förutsättning för erhållande av pension är:

att tjänsteinnehavaren fyllt sextio år eller uppnått den tidigare åldersgräns,

vid vilken han är skyldig att avgå, eller därförinnan till följd av kroppsskada eller nedsatta kroppskrafter eller själsförmögenheter blivit varaktigt oförmögen att handhava sin tjänst; och att han därjämte, såvitt av stadgandena i 20 § annat icke följer kan räkna sig till godo minst tio pensionsår.

Genom landskapsförordning må föreskrivas, att rätten att erhålla pension i vissa lärartjänster, vilkas art sådant påkallar, inträder före uppnådd sextio års ålder, dock icke tidigare än vid femtiofem års ålder.

18 §.

Såsom pensionsår för tjänsteinnehavare räknas den tid han enligt 4 § är berättigad att räkna sig tillgodo för ålderstillägg.

Rätten att tillgodoräkna sig pensionsår upphör, då vederbörande uppnått den ålder, vid vilken han är skyldig att avgå, även om han ännu därefter skulle kvarstå i folkskolväsendets tjänst. Är avgångsåldern lägre än sextiosju år, äger vederbörande dock rätt att tillgodoräkna sig pensionsår ända tills han uppnått nämnda åldersgräns.

19 §.

Full pension uppgår till samma belopp som full pension för innehavare av landskapets tjänst eller befattning med grundlön i samma avlöningsklass.

Tio pensionsår berättiga till en årlig pension motsvarande tio trettiondedelar av full pension och varje följande fullt pensionsår därutöver till en trettiondedel därav, intill dess full pension uppnås.

Beloppet av årlig pension utjämnas till närmaste tal, som är delbart med trehundra. Komma två tal härvid ifråga, utjämnas beloppet till det högre av dem.

20 §.

Nödgas tjänsteinnehavare till följd av kroppsskada, ådragen i tjänsteutövningen, eller sjukdom, förorsakad av tjänstgöringen, avgå därifrån såsom oförmögen till tjänst inom folkskolväsendet, tilldelas honom full pension oberoende av antalet pensionsår. Har han själv avsiktligt eller genom grov vårdslöshet vållat kroppsskadan eller

sjukdomen eller väsentligen medverkat till dess uppkomst, må pension helt och hållet förvägras honom eller dess belopp enligt prövning nedsättas.

Lag samma vare, där tjänsteinnehavare på grund av skada ådragen i tjänsteutövningen eller genom sjukdom förorsakad av tjänstgöringen icke blir helt oförmögen till tjänst inom folkskolväsendet utan endast till att handhava sin tjänst och icke lämpligen kan placeras i annan tjänst.

Sjukdom anses förorsakad av tjänstgöring, där det på sannolika skäl kan antagas, att med tjänstgöringen förknippade omständigheter föranlett insjuknandet eller väsentligen bidragit till att sjukdomen uppkommit eller förvärrats.

21 §.

Entledigas tjänsteinnehavare på grund av att han till följd av kroppslite eller nedsatta kroppskrafter eller själsförmögenheter förlorat sin arbetsförmåga, eller elevhemsföreståndare, då skäl därtill prövas föreligga, tillkommer honom pension på grund av hans pensionsår, oberoende av huruvida han uppnått den i 17 § 1 mom. 1 p. stadgade åldersgränsen.

22 §.

Tjänsteinnehavare, som medelst domstols utslag eller i disciplinär väg blivit avsatt, förlorar sin rätt till pension.

23 §.

Rätt till erhållande av pension upphör:

1) om pensionstagare förlorar sitt finska medborgarskap;

2) om pensionstagare utan avbrott vistats i utlandet längre tid än tre år och icke inom nämnda tre år hos landskapsstyrelsen sökt och beviljats rätt att fortfarande uppbära pension;

3) om pensionstagare utan vederbörligt tillstånd träder i främmande makts tjänst;

4) om pensionstagare dömes till förlust av medborgerligt förtroende för alltid eller för begången tjänsteförbrytelse till straff, som i strafflagen stadgas i stället för avsättning från tjänsten; samt

5) om pensionstagare, innan han erhållit avsked från sin tjänst, gjort sig skyldig till sådan handling, för vilken han i disciplinär väg bort avsätts.

Har den, som förlorat sitt finska medborgarskap, återvunnit detsamma eller har pension förverkats av ovan i 1 mom. 2 eller 3 p. nämnda orsaker, må landskapsstyrelsen på ansökan återinsätta honom i hans rätt till pension. De olyfta pensionsbeloppen vare likväl förverkade.

Till pensionstagare, som i straffanstalt undergår frihetsstraff, erlægges icke pension under strafftiden, ej heller till pensionstagare, som dömts för lustig medborgerligt förtroende för viss tid, innan han återfått medborgerligt förtroende.

Inträffar någon av de i 1 mom. nämnda händelserna efter det tjänsteinnehavares tjänsteförhållande upphört, men innan honom beviljats pension, skall rätten till pension anses förverkad. Landskapsstyrelsen må likväl i ovan i 2 mom. nämnda fall på ansökan återinsätta honom i hans rätt till pension.

24 §.

Har pensionsbelopp icke lyfts inom tre år efter förfallodagen, tillfaller det landskapet.

25 §.

Pension beviljas på ansökan.

Har till pension berättigad tjänsteinnehavare anhållit om pension förrän tjänsteförhållandet upphört eller senast sex månader därefter, inträder rätten att uppbära pension vid den tidpunkt, då rätten att uppbära lön på grund av tjänsteförhållandet upphör.

Har pension ej sökts inom den i 2 mom. föreskrivna tiden och har det icke ådagalagts, att laga skäl till försummelsen föreligger, inträder rätten att uppbära pension med ingången av månaden efter den, då ansökan om pension inlämnades.

26 §.

Befinnes pensionstagare skyldig till sådan handling, som enligt 23 § 1 mom. 5 punkten kan medföra förlust av pension, skall hans rätt att uppbära pension underställas prövning och avgörande i

den ordning, som för tjänsteinnehavares inom folkskolväsendet skiljande från tjänsten i disciplinär väg stadgas.

27 §.

Pension erlægges på tider, som bestämmas genom landskapsförordning.

4 kap.

Om lön på indragningsstat

28 §.

Indrages tjänst inom folkskolväsendet, skall innehavaren av tjänsten uppföras på indragningsstat, ifall han ej med stöd av 61 § 1 eller 2 mom. landskapslagen för folkskolväsendet i landskapet Åland förflyttats till annan tjänst inom folkskolväsendet.

Vad i 1 mom. är stadgat om tjänsteinnehavare, gäller även på provår förordnad, om hans tjänst indrages.

29 §.

Lön på indragningsstat motsvarar under det första året efter tjänstens indragning grundlönen i tjänsten samt de ålderstillägg och dyrtortstillägg, till vilka innehavaren av den indragna tjänsten före tjänstens indragning var berättigad, samt därefter beloppet av full pension för den indragna tjänsten.

30 §.

Lön på indragningsstat erlægges på tider, som bestämmas genom landskapsförordning.

31 §.

Förflyttas på indragningsstat uppförd till tjänst inom folkskolväsendet eller har han överflyttat till sådan tjänst eller till statens eller landskapets tjänst eller befattning och äro hans löneförmåner härvid mindre än de löneförmåner, som enligt för tillfället gällande stadganden skulle utgå för tjänst, motsvarande den indragna tjänsten, skall skillnaden erläggas såsom personellt lönetillägg av landskapets medel. Under enahanda förutsättningar och enligt samma grunder som ovan sagts skall tillägg beviljas till pension samt, om den nya tjänsten indrages, till lönen på indragningsstat för denna tjänst.

Förflyttas den, som varit uppförd på

indragningsstat, till tjänst eller befattning inom kommunen, skola flyttningskostnaderna ersättas av kommunen. Förflyttas han till annan kommun, ersättas flyttningskostnaderna härför av landskapsmedel.

32 §.

Om innehållande av lön på indragningsstat i de fall, då på indragningsstat uppförd förordnas att bestrida statens eller landskapets tjänst eller befattning eller kommunal tjänst eller antages på provår till sådan tjänst eller befattning, stadgas genom landskapsförordning.

33 §.

Udengår på indragningsstat uppförd frihetsstraff i straffanstalt, erlægges lön på indragningsstat icke under denna tid.

34 §.

Rätt till lön på indragningsstat upphör:

1) för den, som utnämnes till statens, landskapets, kommuns, annat samfunds eller sammanslutnings av kommuner tjänst eller befattning;

2) för den, som vägrat att samtycka till förflyttning till annan tjänst eller befattning eller att mottaga sådan i de fall, om vilka stadgas i 61 § landskapslagen om folkskolväsendet i landskapet Åland; samt

3) i de fall, då innehavare av tjänst, i enlighet med vad i 22 § och 23 § 1 mom. stadgas, skulle gå förlustig sin pensionsrätt eller sin rätt att erhålla pension.

5 kap.

Om naturaförmåner

35 §.

Landskommun är skyldig att tillhandahålla innehavare av lärartjänst med familj bostad om minst tre rum och kök samt innehavare av lärartjänst utan familj bostad om minst två rum och kök. Äro lärare i en och samma skola äkta makar, är kommunen pliktig att tillhandahålla dem gemensamt endast en bostad för lärare med familj. Elevhemsföreståndare bör tillhandahållas bostad om minst ett rum och kök.

Kan innehavare av lärartjänst icke tillhandahållas sådan bostad, som i 1 mom. nämnes, är lärare med familj skyldig att åtnöjas med bostad för lärare utan familj och lärare utan familj med bostad om ett rum och kök.

Tjänsteinnehavare, som tillkommer bostad såsom naturaförmån, äger dessutom rätt till värme, lyse och vatten, badrum och del i tvättstuga samt till källare och andra nödiga utrymmen. Badrum må ersättas med del i bastu. Därutöver bör elevhemsföreståndare erhålla kost i elevhemmet under tiden för skolarbetet. Innehavare av lärartjänst i landskommun tillkommer dessutom minst tre ar trädgårdsjord.

Innehavare av lärartjänst, som tjänstgör på två eller flera undervisningsställen, tillkommer naturaförmåner endast på ett av dessa ställen, varjämte han bör erhålla skjuts till och från tjänstgöringsställen, som äro belägna på längre än fyra kilometers avstånd. Tillhandahålles honom på tjänstgöringsstället såsom tillfällig bostad ett möblerat rum med värme och lyse samt del i kök, är han berättigad endast till flyttnings skjutsar.

Landskapsstyrelsen må i enskilda fall befria kommun från skyldigheten att tillhandahålla i denna paragraf nämnda naturaförmåner, om deras tillhandahållande icke är ändamålsenligt, så ock tjänsteinnehavare från att emottaga honom erbjudna naturaförmåner, om vägande skäl därtill föreligga.

36 §.

Tjänsteinnehavare är pliktig att för de naturaförmåner han med stöd av 35 § åtnjuter erlægga ersättning enligt av landskapsstyrelsen fastställda grunder.

Ovan i 35 § 4 mom. nämnd skjuts och däri nämnda tillfälliga bostadsförmåner skola likväl tillhandahållas utan vederlag.

6 kap.

Om andra än ordinarie lärare

37 §.

På provår förordnad äger samma rätt till avlöning, pension, lön på indragningsstat och naturaförmåner som ordinarie tjänsteinnehavare.

38 §.

Den, som förordnats att interimistiskt bestrida tjänst inom folkskolväsendet, äger rätt till avlöning enligt samma grunder som ordinarie tjänsteinnehavare enligt 2, 3, 4, 6, 7, 8 och 9 §§. Äger interimistiskt förordnad icke den för tjänsten stadgade kompetensen, erhåller han den egentliga avlöningen och övertimsarvodet med avdrag av tio procent. Interimistisk tjänsteinnehavare har samma rätt till naturaförmåner som ordinarie tjänsteinnehavare och är skyldig att för dem erlægga ersättning såsom i 36 § är stadgat.

Interimistisk innehavare av lärartjänst, som innehar för tjänsten stadgad kompetens, må beviljas extraordinarie pension med iakttagande i tillämpliga delar av vad i denna landskapslag om pension är stadgat.

Vikarie tillkommer, om icke med stöd av 13 § 1 mom. annat avtalats, samma avlöning som interimistisk handhavare av tjänst, och den erlægges till honom månadligen i efterskott. Om vikaries naturaförmåner stadgas genom landskapsförordning.

39 §.

Timlärare erhåller timarvode, som erlægges för varje veckotimme, till samma belopp som åt folkskollärare i motsvarande förhållanden erläggas för övertimme.

Äger timläraren icke stadgad kompetens, utgår timarvodet minskat med tio procent.

7 kap.

Särskilda stadganden

40 §.

Den med lärartjänst förenade undervisningsskyldigheten omfattar per vecka i lägre folkskola 24, i högre folkskola 30, i medborgarskola 26, i hjälpskola 24 och i mellanskola 26 veckotimmar.

Utöver de veckotimmar undervisningsskyldigheten omfattar är innehavare av lärartjänst skyldig att bestrida övertimmar enligt vad därom stadgas i landskapsförordning.

Skolföreståndares undervisningsskyldighet per vecka må minskas med en

halv veckotimme per läsår för varje annan läraravdelning vid egentlig folkskola och hjälpskola samt för varje annan lärare med huvudsyssla vid medborgarskola. Vid mellanskola minskas undervisningsskyldigheten enligt samma grunder som vid statlig mellanskola. Föreståndares undervisning skall likväl omfatta minst fem veckotimmar.

Landskapsstyrelsen bestämmer de grunder, enligt vilka innehavare av lärartjänst i sin undervisningsskyldighet må inräkna i 1 § 2 mom. landskapslagen om folkskolväsendet för landskapet Åland avsett ungdomsarbete samt andra utom klass utförda åligganden.

41 §.

Tjänsteinnehavare inom folkskolväsendet tillkommer ersättning för sina tjänsteresor såsom i landskapsförordning stadgas.

42 §.

Justeras innehavarnas av landskapets tjänst eller befattning avlöning, skall enligt denna landskapslag utgående egentligt avlöning, dyrortstillägg och pension justeras i motsvarande mån i enlighet med närmare anvisningar av landskapsstyrelsen.

43 §.

Kommun eller annan ägare av skola må förordna om utbetalning av högre avlöning och pension än ovan i denna landskapslag är stadgat, om det bör anses skäligt och för skolverksamheten ändamålsenligt.

Tjänsteinnehavare inom folkskolväsendet, åt vilken skolans ägare erlagt i 1 mom. avsedd avlöning, som är högre än i denna landskapslag stadgas, erhåller pension av landskapsmedel endast till det belopp, som tillkommer honom på grund av ovan i 3 § nämnd motsvarande avlöningssklass.

44 §.

Tjänsteinnehavare inom folkskolväsendet tillkommande ålderstillägg beviljas av folkskolinspektören. Anser sig denne icke kunna bifalla ansökan, skall ärendet underställas landskapsstyrelsen för avgörande.

Pension beviljas tjänsteinnehavare

inom folkskolväsendet av landskapsstyrelsen.

45 §.

Den, som finner, att vederbörande myndighet förvägrat honom enligt denna landskapslag eller med stöd därav utfärdade föreskrifter tillkommande avlöning, må skriftligen yrka rättelse hos denna myndighet, som äger meddela skriftligt avgörande i saken. Den, som är missnöjd därmed, må inom trettio dagar från det han fick kännedom om avgörandet bringa saken till landskapsstyrelsens prövning och avgörande.

Har i 1 mom. nämnt yrkande på rättelse icke framställts inom ett år från den dag, då lönebeloppet borde hava utbetalats, är rätten därtill förverkad.

46 §.

Angående pensioner och livstidsunderstöd, som beviljats förrän denna landskapslag trätt i kraft, stadgas särskilt.

Har tjänsteinnehavares tjänsteförhållande upphört förrän denna landskapslag trätt i kraft, men hans ansökan om pension eller livstidsunderstöd ännu icke avgjorts, skall beslut utfärdas med tillämpning av stadgandena i den

landskapslag, som var gällande när tjänsteförhållandet upphörde, dock sålunda, att storleken av pension eller livstidsunderstöd skall beräknas på grund av de i 3 § av denna landskapslag nämnda grundlönerna.

47 §.

Närmare bestämmelser om verkställigheten och tillämpningen av denna landskapslag utfärdas genom landskapsförordning.

48 §.

Denna landskapslag tillämpas från och med den 1 augusti 1958. Genom densamma upphävas landskapslagen den 31 mars 1954 angående kostnader för folkskolväsendet i landskapet Åland (10/54) jämte däri senare företagna ändringar, till den del den gäller folkskollärarnas avlöning och pensioner, så ock övriga stadganden, som stå i strid med denna landskapslag.

Folkskollärare, som utnämnts förrän denna landskapslag trätt i kraft, bibehåller sin rätt till avlöning och pension enligt de stadganden, som dittills varit gällande, om han hos vederbörande myndighet anmäler därom inom tre månader.

Mariehamn den 28 juli 1958.

På landstingets vägnar:

TH. ERIKSSON
talman.

Evald Häggblom
vicetalman.

Eliel Persson
vicetalman.